بسم الله الرحمن الرحيم

ސިވިލް ކޯޓު

ދަޢްވާ ނިމުނުގޮތް

2743-CVC-2024

ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕލކ ވ. މުޙައްމަދު ޝަރީފް

ރަހުނު ނުނިމުން ލޯނުގެ މައްސަލަ

ޙުކުމްކުރި ޤާޟީ

ޤާޟީ ފައިޞަލް އާދަމް

ނިމުނު ތާރީޚު

07 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1446

10 އޮކްޓޫބަރު 2024

ދަޢުވާކުރާ ފަރާތް

ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ
(ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:C-22/1982)

ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް

މުޙައްމަދު ޝަރީފް، ވ. ފިހަބަރި، މާލެ
(އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A163272)

ރަޖިސްޓަރީކުރެވުނު ބާރީރު

05 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1446

08 ސެޕްޓެމްބަރު 2024

ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ

މިއީ، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:C-22/1982) ("ދަޢުވާކުރާ ފަރާތް") އިން ފުދި އެކްސްޕްރެސް ލޯން ދޫކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާއި ސަރކިއުލަރުތަކާ އެއްބަސްވެގެން މާލެ، ވ. ފިހާބަރި، މުހައްމަދު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A163272) ("ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް") އަށް -/70،000ރ (ހަތްދިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ލޯނެއް ދޫކުރެވި، އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާތީ، މި ލޯނަށް ދައްކަންޖެހޭ އަސްލުގައި ފައިސާ، އިންޓަރެސްޓާއި ޗާރޖަސްގެ ފައިސާއާ އެކުގައި އެއްފަހަރާ ދިނުމަށް އެދި ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ދަޢުވާއެކެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން

1. ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އަދާކޮށްފައިނުވާތީވެ، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން މި ދަޢުވާ މި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

2. މި ދަޢުވާގެ ޕްރީހިއަރިންގއަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ހާޒިރުކުރުމަށްޓަކައި ކޯޓުން މަސައްކަތްކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ދަޢުވާ ހުށަހެޅި ދަޢުވާގެ ޕްރީހިއަރިންގއަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް އަމުރުއަރަން ހާޒިރުކުރުވުމުގައި ވިސްނުމުވެސް، ދަޢުވާއަށް ޖަވާބު ދިނުމަށް ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައިގެން ދިޔައިރު ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން މި ދަޢުވާއަށް އެއްވެސް ޖަވާބެއް ދީފައި ނުވެއެވެ.

3. ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދީފައިނުވާތީ، މި ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދުމުގެ ހުށަހެޅުމުން، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޝަރީޢަތްކުރިއަށްގެންދިއުމަށް އެދި ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަވާޢިދު ނަންބަރު 31 "ކޯޓު އަމުރަކަށް އަޅާނުލުން" ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

4. ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޝަރީޢަތް އެންމެފަހުގެ ކަމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅައި ވާހަކަ ދައްކައި މި ވަނީއެވެ.

"ދަންނަވަން، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ގެ ފަރާތުން މާލެ، ވ. ފިހަބަރި، މުޙައްމަދު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A163272) ގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކުރާ، ރަހުނު ނިޒާމުން ބޭންކުގެ މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރަން ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އިން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް -/70،000 (ހަތްދިހަ ހާސް) ރުފިޔާ ގެ ލޯނު އެކްސްޕްރެސް ލޯނެއް ދޫކުރުމުގެ ކަރާރު އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ދަޢުވާލިބޭފަރާތުން މުޙައްމަދު ޝަރީފް ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އަށް ދޭން ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާކަން މަދަނީ މިންގަނޑުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

މި ލޯނުގެ ފައިސާއާއި ސަރވިސް ޗާޖާއި ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ އެކުގައި އަދާކުރަން ލޯނު އެކައުންޓް ބަންދުކުރެވުނުދުވަހުން އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން އަދާކުރަންޖެހޭ ސަރވިސް ޗާޖާއި ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ އާއި، ބޭންކުގެ "ސްކެޑިއުލް އޮފް ޗާރޖަސް އެންޑް ފީޒް" ގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ރިކަވަރީ ފީގެ ގޮތުގައި ޗާރޖުކުރާ -/5،000 ރ. (ފަސްހާސް) ރުފިޔާ އަދި މުޙައްމަދު ޝަރީފް ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި،

މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ލޯނާ ގުޅިގެން 7 އޮކްޓޫބަރު 2024 އާ ހަމައަށް ލޯނުގެ ބާކީގައިވާ 29،609.23ރ. (ނަވާވީސް ހާސް ހަ ސަތޭކަ ނުވަ ރުފިޔާ ތޭވީސް ލާރި) އާއި، ލޯނު ދައްކައި ހަވާލުކުރުމާ ހަމައަށް އަރަމުންދާ އިންޓްރެސްޓާއި، ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާއާއި އެންމެހާ ދައްކައި ހަވާލުކުރުމުގެ ގޮތުން މިއަދުން ފެށިގެން ކޯޓުގެ [illegible] ފައިސާގެ އަދަދު ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އަށް ދައްކަވައިދިނުމަށް، ޙުކުމްކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 6 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ލޯނާގުޅޭ އެންމެހައި ފައިސާ ދައްކައި ހަވާލުކުރުމަށް ދަޢުވާލިބޭ މުޙައްމަދު ޝަރީފް އަށް އަންގައި ޙުކުމްކޮށްދިނުމެވެ."

ޣައިބު ޝަރީޢަތުގައި ޙުކުމްކުރުމާގުޅޭ

5. ދަޢުވާ ހަވާލުކުރުމަށްފަހު، ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވާ ނުވަތަ ދަޢުވާއަށް ދިފާޢު ހުށަހަޅާ ނުވާނަމަ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ކޯޓަށް ހާޒިރު ނުވެއްޖެނަމަ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ޣައިބު ޝަރީޢަތުގައި ޙުކުމްކުރުމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާނަމަ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު، ޣައިބު

ޙާޟިރުގައި ކުރާ ހުކުމުގެ ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތްތަކުގައި، އަދި އެ ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަވެފައިވާ ހާލަތްތަކުގައި، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ހުށަހެޅިދާނެކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 113 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

6. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި، 111 ވަނަ މާއްދާއާއި، 112 ވަނަ މާއްދާއާއި، 115 ވަނަ މާއްދާއާއި، 123 ވަނަ މާއްދާއާއި، 141 ވަނަ މާއްދާގައި ތަކުރާރުކޮށް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނީ އުސޫލަކީ، ދައުވާއަށް ދިފާޢެއް ހުށަނާޅުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމް ކުރުމަށް އެދި ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ހުށަހެޅިދާނެ ކަން ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/127 (ފާތިމަތު ޒަހާން އިބްރާހީމް ރުޝްދު ވ. އިބްރާހީމް ބަޝީރު) ޤަޟިއްޔާގެ 71 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

7. އަދި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދުމާއި، އަދި އެގޮތުން އެދޭ އެދުމުގެ މައްސަލަ ބެލޭނެ ކޯޓުން ހުކުމްކުރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންވީ ކަންކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/282 (ޢަބްދުﷲ ރަޝީދު ހަސަން ވ. ޤާސިމް އިބްރާހީމް) ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް ދެ ގޮތަކަށް އެދެވިދާނެކަމަށް އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެއީ، އެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ފޯމު މެދުވެރިކޮށް ހުށަހެޅުން ނުވަތަ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އެޕްލިކޭޝަން ބާބު "ކޯޓު އަމުރު" ގެ ދަށުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅުއްވަން އަންގަވާފައެވެ. އަދި މިގޮތުން ހުށަހެޅޭ ހުށަހެޅުންތަކާ ގުޅިގެން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކުރުމުގެކުރިން، ދައުވާގެ ތަފްޞީލުތަކާއި، ދައުވާގެ ބަޔާންކުރާ ކަންކަމަށް ބަލައިގެން ކަމަށާއި، މިގޮތުން ދައުވާގެ ތަފްޞީލުތަކާއި، ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ބަލާއިރު، cause of action އެއް އޮތްކަމާ، އަދި ދައުވާގައި ހުޖްޖަތްތަކުން އޮތްކަމާ، މައްސަލައިގެ ދިރާސާކޮށް ބަލައިގެން، ކޯޓުން ގޮތެއް ނިންމާނީ ކަމަށް އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ހުކުމުގެ ބާބުގެ ތެރެއިން، އެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން، ކޯޓު އަމުރަކުން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން

އުޅޭ ހާލަތުގައި، ކޯޓުން ހުކުމްކުރަންވާނީ، ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ކޯޓަށް ފެންނަގޮތަކަށްކަން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާއިރު، މި ހާލަތުގައި ވެސް ކޯޓުން ހުކުމްކުރާނީ ސަރީޙަކޮށް ހިންގުމަކާނުލައި ކަމަށާއި، އަދި މިގޮތުން ހުކުމްކުރުމުގައި ބަލަންވާނީ ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކަށް ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ބެންޗުން ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މިގޮތުން ހުކުމްކުރުމުގައި ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭނީ މިންގަނޑަކީ ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ކުރާ ދައުވާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އުސޫލު، އަދި އެދިފައިވާ ފަރާތަކަށް ދައުވާގެ ސިފައާ ތަރުތީބުގައި ހިމެނޭ، ކޯޓުން ނަގައިދިނުމަށް ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންކުރާ ވެސް އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

8. އަދި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ކޯޓަށް ފެންނަގޮތަކަށް ހުކުމްކުރުމުގެ ތަފްސީރު ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-A/39 (މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ޣައިރު ހާޟިރުގައި ކުރާ ހުކުމް ކުރުމުގައި، ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލަށް ބަލަންޖެހޭ ނަޒަރިއްޔާ ދައުވާ ރައްދުވާ ފަރާތްތަކުން، ޤާނޫނުގައި ވަގުތު ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއަތުތަކާ އެއްގޮތަށް އަމަލު ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން، ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމަށް، ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ކޯޓުން ލިބިދިނުން ހުއްދަވެއްޖެ ކަންތައްތަކުގެ ގޮތުގައި ބެލުންކަމަށާއި، "ޣައިރު ހާޟިރުގައި ކުރާ ހުކުމް" ގެ މަފްހޫމަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވައިގެން ކޯޓަށް ފެންނަގޮތަކަށް ހުކުމް ކުރެވޭނީ އެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

9. އެހެންކަމުން، ދައުވާއަށް ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ހާޟިރުގައި ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށް އެދި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާކަމާއި، އެގޮތުން، ޣައިރު ހާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް ދެ ގޮތަކަށް އެދިފައިވާކަމާއި، އެއީ، އެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ފޯމު [illegible] ހުށަހެޅުން ނުވަތަ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އެކާވީސްވަނަ ބާބު "ކޯޓު އަމުރު" ގެ ދަށުން ހުށަހެޅުންކަމާއި، އަދި މިގޮތުން ހުށަހެޅޭ ހުށަހެޅުންތަކާ ގުޅިގެން ޣައިރު ހާޟިރުގައި ހުކުމްކުރާނީ، ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާއާއި، ދައުވާގެ ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމަށް ބަލައިގެން ކަމާއި، މިގޮތުން ދައުވާއާއި، ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، cause of action އެއް އޮތުމަކީ، އަދި ދައުވާގައި

ޘުބޫތާތުން އޮޅުނަމަ، މައްސަލައިގެ ޙާލަތަށް ބަލައިލުމުން، ކޯޓަށް ގޮތެއް ނިންމާނީ ކަމާއި، އަދި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ހަމައިން ޙިސާބުކުރުމުގައި ކޯޓަށް ބުނެވޭ ދެކޭ ހުއްޓުވާ ބަދަލުގެ ތަކުރާރެއް، އެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން، ކޯޓު އަމުރަކުން ހަމައިން ޙިސާބުކުރުމުގައި ކުރެވޭކަށްދިނުމަކަށް ދައުލަތާއި ފަރާތުން އެދޭ ޙިސާބުގައި، ކޯޓުން ކުރެވޭކަށްދިނުމާ، ދައުލަތާއި ފަރާތުގެ ދައުލަތާއި ދައުލަތުގެ ތަޢާރުފުކުރެވޭގައި ބައްޕަކާއި ކަމަކުން ތިބާފައިވާ ކޯޓަށް ޤާނޫނީގޮތުން ކަމެއް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބައްޕަކާއިވާ، މި ޙިސާބުގައި ވެސް ކޯޓުން ކުރެވޭކަށް ސަބަބުތަކުން ހިންގުމަށްވާނެކަމާއި، އަދި މިގޮތުން ކުރެވޭކަށްދިނުމަށް ބަލާކަމުގައި ދައުލަތާއި ފަރާތުގެ ދައުލަތާއި ދައުލަތުގެ ތަޢާރުފުކުރުމާއި، އަދި މިގޮތުން ކުރެވޭކަށްދިނުމަށް ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭ މިންގަނޑެއް، ދައުލަތާއި ފަރާތުން ކަމަކީ ދައުލަތާއި ޘުބޫތާތުން އޮޅުމާ، އަދި އެދިފައިވާ ފަރާތަކީ ދައުލަތުގެ ސިޔާސީ ބައެއްގައި ހިމެނޭ، ކޯޓުން ނަގައިދެވޭނެ ފަރާތަށް ބަލައިލުމަށް ބައްޕަކާއި ކަމަށްވާއިރު، އަދި ޙައްޤު ޙަސްބުކުރުމަށް ޙިސާބުން ކުރުމުގައި، ޙިސާބުކުރުމުގައިވާ ދައުލަތާއި ދައުލަތުގެ ތަޢާރުފުކޮށް ބައްޕަކާއި ނަޒަރަށް ދައުލަތް ރައްދުވާ ފަރާތުން، ޤާނޫނުގައި ވަގުތު ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއަތުގެ އެއްގޮތަށް އަމަލު ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން، ދައުލަތާއި ދައުލަތުގެ ތަޢާރުފުގައި ބައްޕަކާއި ކަމަކަށް، ދައުލަތާއި ފަރާތަށް ކޯޓުން ވީއިރުން އެކޯޑެޖް ކަމަކަށްއެއްގެ ގޮތުގައި ބަލަންކަމާއި، "ހަމައިން ޙިސާބުގައި ކުރެ ޙުކުމް" ގެ މަފްހޫމަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު ކޯޓަށް ފެންނަންޖެހޭ ހެއް ގޮތެއް އެއީ ކަން ބަލައިދިނަ ހައިކޯޓުގެ ޑިސްޕިއުޓްތަކުން ކަނޑައަޅާފައި ވާކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.

10. ބަލައިލުން ހައިކޯޓުގެ ޑިސްޕިއުޓްތަކުގައި، ހަމައިން ޙިސާބުގައި ކުރެވޭކަށްދިނުމުގައި ބެލޭނީ ދައުލަތާއި ދައުލަތުގެ ތަޢާރުފުކޮށްދިނުމަށް ބައްޕަކާއިވާ އަންނަ އަޅުވާގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި، ދައުލަ ފުރުގައި ހަމައެކަނި ބަލައި ބަލައިލުމަށް ފުރުގެ ބަދަލުގައި، ދައުލަތާއި ދައުލަތުގެ ތަޢާރުފުކުރެވޭގައި ހިމެނޭ ވާހަކަތަކަށް ބާރުދީ ހުކުމް ގޮތަށްވާނެ ބަލައިން ހިމެނޭ ކުރުގައި ދާކަމެވެ. ސަބަބަކީ، ދައުލަތާއި ފަރާތުން ވެސް ފުރުޞަތު ނަގައިދެވޭ އެދޭނަމަ އެކަން ސާބިތުކުރުމަށް ނުވަތަ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އެކަމާ ދޭތެރޭ ސާބިތުކުރުމަށް ހުކުމް ޤާނޫނުން ލާޒިމުކުރާތީއެވެ. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 201 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބަލާއިރު، މަދަނީ ދައުލަތާއި ހުކުމާއިރު، އެ ދައުލާ ސާބިތުކުރުން ހުކުމް ހުރި، އެ ދައުލަތާއިކު ދައުލަތާއި ފަރާތުން ހުކުމްކޮށްދޭނަމަ ބައްޕަކާއިވެއެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އެކަމާ ދޭތެރޭ ހުކުމާއިރު، އެ ދޭތެރޭ

ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ހެކި ހުށަހަޅަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އަދި ކޯޓުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާ ޝަރީޢަތް ދަޢުވާއެއް ހުށަހެޅުމާއެކު، އެ ދަޢުވާއާގުޅޭ އަންނަނިވި ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިވޭތޯ ކޯޓުން ބަލަންވާނެކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 99 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރަމުން ވަރު، އެ މާއްދާގެ (7) ވަނަ ނަންބަރުގައި، ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހެކި ހުށަހެޅުން، ދަޢުވާއާއެކު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ލިޔެކިޔުން ހުށަހަޅާފައިވޭތޯ ބަލަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ކޯޓަށް ދަޢުވާއާ ހުށަހެޅުމުން ދަޢުވާ ދައްދުވާ ފަރާތަށް އެ ދަޢުވާއާ ދިމާ ދަޢުވާއެއް ޖަވާބު ދީފައިނުވާނަމަ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތާ ދަޢުވާގެ ބުނެގެން ކޮޕީދިނުމަށް އެދި ކޯޓުގެ އަމުރުން ކަމުގައިވާނަމަ، ދަޢުވާ ފޮނުވައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ޖަވާބު ހުށަހަޅަން ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު ދީ ދަޢުވާ ފޮނުވައިދިނުމަށް ކަމުގައިވާނަމަ، ދަޢުވާ ފޮނުވައި ހުށަހެޅުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުން، އެއްބަސްވުމުގެ ބުނާގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ކޯޓު އަމުރު ދަޢުވާލިބޭ ހުށަހަޅާފައިވާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން ލިބިދޭވަރަށް ބަލައިގަނެވެއެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގައި ބުނާ ދަޢުވާގައިވާ ނުކުތާތަކަށް ބަލައިފިނަމަ، އެ ހުށަހަޅާފައިވާ ޤާނޫނާ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޤާނޫނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ދަޢުވާއާ ގުޅޭ ކަންކަމާ ބެހޭ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޖަވާބު ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ހެކި ހުށަހެޅުމަށް ދަޢުވާ ގުޅޭ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއާ ގުޅޭ ކަމާބެހޭ އެނގެނެއެވެ.

11. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް ބަލާއިރު، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކުރި ދަޢުވާއަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އެއްބަސްވާ ޙާލަތުގައިވެސް، ދަޢުވާގައިވާ ކަންކަމުން ދެފަރާތުން އެއްބަސްވާ ހިސާބާއި އެކަމުގެ މައްސަލަ ބިނާވާ ޝަރުޠުތަކުން ބުނާ ނުކުތާތަކަށް ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވުމުގެ ސަބަބުން އެ އެއްބަސްވުމުގެ މައްސަލަ ބިނާވާ ކަމުން ބުނާ ދަޢުވާގައި ދަޢުވާއަށް އެއްބަސްވުމުގެ މައްސަލަ ބިނާކޮށް، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ބައްދަލުކުރަން ކޯޓުން ޤަބޫލުކުރާ ފަރާތް ހުށަހަޅާފައިވާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 127 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ހުށަހެޅިފައިވާ ކުރި ދަޢުވާއަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އެއްބަސްވާ ޙާލަތުގައިވެސް އެ ދަޢުވާގައި ހިމެނޭ ފުރާނަތަކާ އެ ފުރާނަތަކުގެ ނަގައިދިނުމަށް ބޭނުން ދަލީލުތަކެއް ހުށަނުހެޅޭ، އަދި ސަބަބު ބުނެދީފައިނުވާ ނަގައިދިނުމަށް ފުރާނަތަކުގެ ސަބަބުން ބަލައި އެ މިންވަރުގައި ވަކިންކަނޑައެޅޭނެކަން އެނގެއެވެ.

12. ކޯޓުން ކުރާ ކޮންމެ ޙުކުމަކީ އެ ޙުކުމެއް ކުރުމާއެކު އެ ޙުކުމުގައިވާގޮތުގެމަތިން ތަންފީޛު ބާރު ލިބިގެންވާނެ ޙުކުމެކެވެ. ޚަސްމުންގެ އަރިހު ޙާލަތުގައި ކުރާ ޙުކުމަށްފަހު ކޮންމެކަމެއްގެ ހުށަހެޅުމާއި އެ ޙުކުމް ތަޢުލީޤުކުރުން ނުވަތަ ބަދަލުކުރުން ޙުކުމުތަކުގައި ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، އެ ޙުކުމް ބަދަލުކުރުން ނުވަތަ ތަޢުލީޤުކުރުން ހުއްޓުވުމަކީ ކޮށްދިނުމުގައި އެކަމުގެ ސަރަޙައްދު މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/177 (މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް (ދިވެހި ދައުލަތް) ވ. ސަވަރިން އިންޓަރޕްރައިސަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) ޤަޟިއްޔާގެ 12 ވަނަ ނުކުތާގައި މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާއާ ބަލާއިރު ބުނެފައިވަނީ، މި މާއްދާގައި މިފަދައިން އޮތުމުން ދޭހަވަނީ އެފަދައިން ޚަސްމުންގެ އަރިހު ޙާލަތުގައި ޙުކުމެއް މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހަޅާނީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާ ދިފާޢުކުރިފަރާތުން ބަޔާނު ސަބަބުތަކާއި ހުރިކަން ދޭހަވާ ނުވަތަ ޙުކުމް ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ނުވަތަ ތަޢުލީޤުކުރަންޖެހޭ ނުވަތަ ދަޢުވާ ދިފާޢުކުރުމަށް ދަޢުވާ ދިފާޢުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޫކުރަންޖެހޭ އެހެން އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް ކޯޓަށް ފެނިއްޖެނަމަ އެކަށީގެންވާ ކަމަށާއި، އެހެންކަމުން، މިފަދަ ޙުކުމެއް މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހަޅާނަމަ ފުރުޞަތުގައި މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކެއް ނެތްކަމަށް ދޭހަވާނަމަ، އަދި އެފަދަ ޙުކުމެއް ތަންފީޛުކުރުން ހުއްޓުވުމަށް ކޯޓުން ބަލައިގަންނަންވާނީ ޙާލަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކެއް ހުރިނަމަ، ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރުމުގެ އިޖުރާއާތު ހުއްޓުވުމުގެ އެންމެ ބަލިކަށި ބަދަލެއް ކަމަށެވެ.

13. ޙުކުމްކުރެވިފައިވާ ޚަސްމުންގެ ޙާލަތުގައި ކަމަށްވުރެން ނުވަތަ ޝަރީޢަތް ހިންގުމަށް ނުވައި ޚަސްމުންގެ އަދި ޙާލަތުގައި ކަމަށްވުރެން ދީފައިވާ މުއްދަތަށް ޝަރީޢަތް ޙުކުމްކުރެވިފައިވާ އެ ޙުކުމްގެ ސަބަބުން ފާހަގަ އިޖުރާއާތުތަކާއި، އެކަމުގެ ސަބަބުން ފާހަގަ ނަގާއިދާއި ކުރިމަތިވާނެކަމުގައެވެ. އަދި ފާހަގަކުރެވޭ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ އަސާސީ ބައްޕަށް އެކަމުގެ އަސާސީ ބަޔާންކޮށް މުޅިދުވަހެވެ. އެގޮތުން، ޝަރީޢަތް ޙުކުމްކުރިއިރު އެ ޙުކުމް ތަންފީޛުވާ ދުވަހު އޮންނާ ނިޔަލަށް، އެ ޙުކުމުން ސާބިތުވެގެންދާ ދަރަނީގެ ސަބަބުން ފާހަގަ 26 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދޭ ހިމާޔަތްތަކަށް ކުރިމަތިވުމުގެ ޙައްޤުން ހުރަސް އެޅުމުގެ ޙާލަތެއް މުޅިދުވަހެވެ. ނުވަތަ ފާހަގަ 40 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދޭ މުދަލުން މުއާމަލާތްކުރުމުގެ ޙައްޤާއި ހުރަސްއަތުލާ ކުރިމަތިވާނެކަމުގައެވެ.

14. އެހެންކަމުން، ޒައިދު ބާސިމުގައި ހުށަހެޅުއްވިއިރު، ކޯޓުން ބަލައިގަންނަކަށް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިވޭތޯ ބެލުމުގައި، ދަޢުވާއި ދަޢުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ވާޤިޢާތަކަށް ބަލާ ހިފެހެއްޓުން، ނުވަތަ ހުރި، ނުވަތަ އެ ފުރުޞަތުތައް ސަބަބެއްވެސް ނަގައިދިނުމުން ބަލާ އެއްވެސް ކަމެއް ކަމުގައިވާތީ އުސޫލުތައް ހުރިހާ ކަމެއް ބަލައިގަތުމަށް، އަދި އެ ފުރުޞަތުތައް ނުވަތަ ވަކިވެސް ސަބަބެއްވެސް ނަގައިދިނުމުން މަތީގައި ސަބަބުތައް ނުވަތަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއްވިޔަސް އޮތުމީ އެހީތެރިވުމުގައި ބަލައި ވަޒަންކުރުމަކީ، ދަޢުވާއި ދަޢުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ކަންކަމުގެ ބުނެދީފައިވާ cause of action އެއް އޮތުމަށް، އަދި ދަޢުވާގައި ހުށަހަޅާފައި އޮތުމަށް، ޒައިދު ބާސިމުގައި ހުކުމްކުރުމުގެ ކުރިޔަކަށް ބަލައިގަތުމުގައި އޮތުމަށް އޮތުމުގެ މަސައްކަތުގެ ބޭނުމުގައި ހިމެނިގެންވާ ކަމެއްކަމުގައި ދެކެމެވެ.

15. އަދި ހަމައެހެންމެ، ދަޢުވާގައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލުގެ އިތުރުން، ދަޢުވާއާއި ހުށަހަޅާ ލިޔެކިޔުންތަކުގައި ހުރި ކަންތައް ސާބިތުކޮށްދޭ ބައްޓަން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ދަށުން ޒައިދު ބާސިމުގައި ކުރުމަށް ކުރިއަށް ސަބަބެއްގެ ކުރިމަތިން ކަށަވަރުކޮށްދިން ބަޔާންތަކާއި ލިޔެކިޔުންތަކާ ގުޅިގެން، ޒައިދު ބާސިމުގައި ކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެކަށީގެން ގޮތަށް ކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ބެލުމުން، ޒައިދު ބާސިމުގައި ކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ އެއްވެސް ހެކިހުޅޭ ބަލާގޮތަށް ބެލުމުން، ނުވަތަ ޒައިދު ބާސިމުގައި ކުރުމަށް މަސައްކަތުގައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތް، ނުވަތަ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ހެކިހުޅޭ ބެލުމުން، ޒައިދު ބާސިމުގައި ކުރުމަށް އަދި ހުށަހެޅުނު ހެކިހުޅޭ ބަޔާންތަކުގައި އޮތުމަށް އަދި އެ ހެކިހުޅޭ ސާބިތުވާނެ ގޮތެއް ހުރި ހުށަހެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ބެލުމުން ފެންނަ އެކަން ދަލީލުތަކެއް ކަމުގައިވާކަމެވެ.

16. އެގޮތުން ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި، ޒައިދު ބާސިމުގައި ހުކުމްކުރުމަށް 02 (ދޭއް) ގޮތަކަށް އެކުލެވިފައިވާ ބައިތަކުގެ ކަންތައްތައް ދޭހަވެއެވެ. އަދި، ޒައިދު ބާސިމުގައި ހުކުމްކުރުމަށް އެކަން ކުރަންޖެހޭގޮތަކީ ފުރުޞަތު ހޯދުމަށް ނުވަތަ ކޯޓު އަމުރުން ޒައިދު ބާސިމުގައި ހުކުމްކުރުމަށް އެދެމެވެ.

17. [illegible] ބޭނުމަށްޓަކައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) އަކީ "غير حاضر صغرا" އާއި "غير حاضر كبرا" ކަމުގައި ބަލަމާ ހިނގާނެވެ. ސަބަބަކީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި (ނ) ގެ ދަށުން ޣައިބު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދުމުގެ ގޮތާއި، އެގޮތުން އެދޭއިރު ހުށަހަޅަންވީ ކަންކަމާއި، ބަޔާނާއި މިންގަނޑު ތަފާތުކޮށްފައި ވާތީއެވެ. 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކަށް ވުރެ އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކުގެ މިންގަނޑު މަތިކޮށްފައިވާތީއެވެ.

18. އެގޮތުން ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ޣައިބު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި [illegible] ހުށަހަޅާއިރު، އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ޤާޟީ އަމުރުތަކެވެ. ޤާޟީ އަމުރުތަކުން ހުށަހެޅުމުގައި [illegible] އެ އަމުރާ ގުޅިގެން [illegible] ހުށަހަޅަން [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 236 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ޣައިބު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅަނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުން [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

19. އެހެންކަމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކާއި އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހަޅަންވީ [illegible]، އެ ހުށަހެޅުންތައް [illegible] މިންގަނޑު ތަފާތުކޮށްފައި ވާކަން އެނގެންއޮތެވެ.

20. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ޤާޟީން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] ބޭނުންތަކެއް [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ Monetary Claims ތަކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޣައިބު ޙާޟިރުގައި ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށް އެދި ޤާޟީން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުންތަކުގައި [illegible] ޤާޟީން [illegible] [illegible]. އަދި [illegible]، ޣައިބު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް ޤާޟީން [illegible]

ފަދަ ފަރާތަކަށް ހިލޭ ދަޢުވާއެއްގައި، ޚަރަދު ބަރުދާސްތުކުރުމުގައި ބަރުދާސްތުކުރުވުމުގެ އެދުމަކީ ކުޑަކުޑަ ނުވާނެ ޢަދްލުއިންސާފު ލިބިދިނުމާއި ފަރާތަކާ ދޭތެރޭ ކަމުގައިވާނަމަ، ހަމަ ހަރަކާތްތެރިވުމުން ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުތަކުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަރާތަކާ އެދިފައިވާ ދަޢުވާއެއްގައި ޚަރަދު ބަރުދާސްތުކުރުމުގެ ކުރާއިރު ބަލަންވީ މިންގަނޑު ދަޢުވާގެ ޤަޟިއްޔާގެ ހިސާބުން ބިނާކޮށް ކަމުގައި ވާކަން އެނގެންއޮވެއެވެ.

21. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރެއް އެދޭ ޙާލަތުގައި، ޚަރަދު ބަރުދާސްތުކުރުމުގައި ބަލާނީ ކޯޓު އަމުރު އެއްވެސް ކަމަކާ އިތުރު ހިސާބުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ، އަދި އެ ފަރާތުގެ ނަގައިދިނުމުގެ ބޭނުމުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ބަލަހައްޓާ ބާރުގެ ފަރާތަކަށެވެ. އެގޮތުން، ޚަރަދު ބަރުދާސްތުކުރުމުގައި އެދުނުވީ ކޯޓު އަމުރަކުން ކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވާ ފަރާތުގެ އިތުރުން އެހެން ފަރާތުގެ ނަގައިދިނުމުގެ އެދޭ ޚަރަދުގެއްލުމާއި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޚަރަދު (ދަޢުވާކުރަނީ ކުރެހުމުގެ ނުވަތަ ޝަރުޢީ ބަސްވެރިޔަކުގެ ވިޔަފާރިއާ ފަރާތުގެ ކަމުގައިވާ ޚަރަދު ނުވަތަ ދަޢުވާއިން ފަރާތަކަށް ދިމާވި ޝަރީޢަތްއިން ބޭރުގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތުގެ ކަމުގައިވާ ޚަރަދު) ގެއެވެ. މި ޚަރަދުގައި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ނަގައިދިނުމަށް އެދޭ ފަރާތާ ބެހޭ މަޢުލޫމާތު ބަލައިގަނެވުނު ކޯޓަށް ކުރި ބަރުދާސްތުކުރުން ނަގައިދިނުން އޮޅޭ ފަހުން ފަރާތްތަކަށް ނަގައިދިނެވެ.

22. އެހެންނަމަވެސް، ދަޢުވާގައި ނުވަތަ ޝަރުޢީ ބަސްވެރިކަމުގެ ހިދުމަތުގެ ފަރާތަކަށް ޝަރުޢީ ދަޢުވާގެ ޚަރަދުގައި، ދަޢުވާއަށް ބަލާފައި، ކަނޑައެޅިގެން މުއްދަތުގައި ޖަވާބުދާރީވާގޮތަށް ނިންމާފައި، ހުކުމްކަން އެ ސަބަބުތަކުގެ އެ ދަޢުވާއާ ނުވަތަ ޝަރުޢީ ބަސްވެރިކަމުގެ ހިދުމަތުގެ ފަރާތް ހުށަހަޅާ ޚަރަދު ބަރުދާސްތުކުރުމުގެ ކުރިން އާދައިގެ މިންގަނޑެއްގެ މަތީ މިންގަނޑަކުން އެ ޚަރަދު ފަރާތްތަކަށް ޖަވާބުދާރީވެއެވެ.

23. އަދި ހަމައެހެންމެ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދައުލަތާ ފަރާތުން ނަގައިދިނުމަށް އެދޭ ފަރާތްތަކުގެ ވަކިވަކި، ދަޢުވާގެ ގޮތުގައިވާކަމަށް ފައިސާ ހަރަދުކުރުމުގައި ފަރާތް

ސިވިލް ކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ދައުވާކުރާ ފަރާތުކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުން، ނުވަތަ އެ ދޯނީގެ މިލްކުވެރިފަރާތަކީ ދައުވާކުރާ ފަރާތުކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުން، ނުވަތަ އެ ދޯނީގެ ރަޖިސްޓަރީ ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ނަމުން ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ނަމަށް ބަދަލުކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ކަމާބެހޭ އިދާރާތަކުގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްދިނުން، ނުވަތަ ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތަޙުޤީޤު ހިންގައި ދައުވާކުރުމަށް ފޮނުވުމަށް ކަމާބެހޭ އިދާރާތަކުގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށް ދިނުން ފަދަ ކަންކަން ހިމެނިދާނެއެވެ.

24. ބުނެވުނު ފަރުވާތަކަކީ، އެ ފަރުވާތައް ނަގައިދިނުމަށްޓަކައި ސަބަބު ބުނެފައި ކުރުމުގެ ކުރިން ޤާނޫނީ އެހެން އިޖްރާއަތުތަކެއް ފުރިހަމަކުރުން ލާޒިމުކުރާ ބާވަތުގެ ފަރުވާތަކެވެ. އެހެންކަމުން، ޝަރުޢުން ވަކި ކަންތައްތަކެއް ފުރިހަމަވެފައިވުން ލާޒިމުކުރާ އެފަދަ ފަރުވާތައް ނަގައިދިނުމަށް އެދިފައިވާ ދައުވާއެއްގައި އެ އިޖްރާއަތުތައް ފުރިހަމަވެފައިވުމީ ބޭނުންވާ ޝަރުޠެއް ނުވަތަ ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާގެ މައުޟޫއުގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުން ޝަރުޠުތަކެއްކަން، ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް އެކަށީ ބެލުމަށްފަހު، ޤަވާއިދު ޝަރީޢަތުގައި ކަމާ ބުނެވުނުކަން އެ ފަރުވާތައް ނަގައި ނުދެވިދާނެ ބާވަތުގެ ގޮތުގައިވާ ފަރުވާތަކެކެވެ. ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ނަގައިދިނުމަށް އެދޭ ފަރުވާތައް ބޭނުންކުރެވޭ ކަމަށް ބުނެވޭ ނަގައިދޭން ނެތް ބާރުތަކުގައި ދޭން އަމަލުކުރަނީ ވަކި ގޮތެއް މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ.

25. އެހެންކަމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން އިތުރު ފަރުވާތަކަކަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ދައުވާއެއްގައި، ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދުނުޖެހުނީ ކޯޓު އަމުރެއް ކަމުގައިވާތީ، އަދި އެގޮތުން ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ކޯޓު އަމުރެއް އެދޭތީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 201 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދައުވާ ފޯމާއެކު ހުށަހަޅާ ހެކިގެ އިތުރުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 236 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރު އެޕްލިކޭޝަން އެކުވެސް ހެކި ހުށަހަޅަންޖެހޭކަމާއި، އަދި ކޯޓުއެއްޗެއް ނުވަތަ ދައުވާތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ފަރާތަށް ދަށުގެ ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމްކުރެއްވުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ އެޕްލިކޭޝަނާއެކު ހެކި ހުށަހަޅާފައިނުވާ ކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ބާޠިލުކުރުމުގައި ފާސްކޮށް އެކަށީގެން ވާނެއެވެ.

26. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރު އެޕްލިކޭޝަނެއް ހުށަހެޅުމުން ކޯޓުން އަމުރުކުރަންޖެހޭކަމަށް އެ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ހާލަތަކީ، ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދޭ ފަރާތް ކޯޓަށް ދިޔުމާއެކު، އެ ފޯމު އަދި ފީފައިސާ ހުށަހަޅާފައިވާ އެންމެހައި ލިޔެކިޔުންތަކާއި ކޯޓު އަމުރު ބަޔާނާއި ފަރާތަށް ފޮނުވުމެވެ.

27. އެގޮތުން ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާނަމަ، އެ އަމުރާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ މަދުވެގެން 3 (ތިނެއް) ދުވަހުގެ ކުރިން ކޯޓު އަމުރު ބައްދަލުވާ ފަރާތަށް އެ ކޯޓު ބައްދަލުކުރަން ފޮނުވަމުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 237 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

28. ކޯޓު އަމުރު އެޕްލިކޭޝަން އަދި އެ އެޕްލިކޭޝަނާއެކު ހުށަހެޅި ހުރި އަމުރު ބައްދަލުވާ ފަރާތަށް ފޮނުވަން ވާނެކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 237 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވިނަމަވެސް، ހަމައިރު ހާޒިރުގައި ބުނުއްވާދިނުމަށް އެދި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ކޯޓު އަމުރު އެދޭ ބާޠިލުކުރުމުގައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 237 ވަނަ މާއްދާއަށް އިސްތިސްނާއެއް ދީފައިވާކަން އެނގެންއޮވެއެވެ.

29. އެގޮތުން ބަލާއިރު، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާ ކޯޓާ ހަވާލުކުރެވުނު ނުސްހާ ހުށަހަޅައިފިނަމަވެސް، ހާޒިރުގައި ބުނުއްވާދިނުމަށް އެދި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމަކީ، އެ ހުށަހެޅުމުގައިވާ ކަންކަން ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ހެކި ނުޖެހޭ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދިނުން ރަނގަޅު ނަމަ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

30. އަދި ހަމައެހެންމެ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 112 ވަނަ މާއްދާގައި ޝަރީޢަތުގައި ކޯޓާ ބުނެފައި ވާގޮތުގައި ވަކިވަކިން ބަލާއިރު، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދެވުނު ހުށަހެޅުންތައް ބަލާއިރު، މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގައި، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް އިތުރު ނުސްހާ ދިނުމުގައި، އެ މައްސަލަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ވަކީލު ޝަރީޢަތުގައި ނިންމުމުގައި ބުރުޒުކުރާ ކަމަށް އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނަ އުސޫލުގެ މުޤައްރިރުވެސް، ދާއިރު ހުށަހަޅާފައި ހުރުމުގެ ސަބަބުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ވަކީލު ޝަރީޢަތުގައި މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅައިފިނަމަ، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އިތުރަށް ހުށަހަޅާ ހެކިބަސް ނުޖެހޭ، ކޯޓު އަމުރުގެ ބާބުގައި ވާހަކަދައްކަމުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދިނުމަކާނުލައި، ޤާނޫނުގައި

ކަނޑައަޅާފައިވާ ވަގުތަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ހުސްކޮށްދީފައިނުވާކަމާއި، މައްސަލައިގެ ސަބަބުތައް ހިނގުމަކާނުލައި، ދަޢުވާ ބާސިލުގައި ކުރި ބުނުމަކުން، ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވާ ފަރާތަކަށް ސަރަހައްދުތަކުގެ ނުވަތަ ނޫނީ ކޯޓުން ބަލައި އެ މައްސަލައިގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވަނީކަމަށް ކޯޓުން ފިޔަވަޅުއަޅާ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކުރާ ގާނޫނުތަކާ އެއްގޮތަށް.

31. އެގޮތުން، ދަޢުވާ ބާސިލުގައި ކުރެވިފައިވާ ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅުމުގައި، އެ ފަރާތް ސަރަހައްދުގެ ބަދަލު އިތުރު ގޮތަކަށް ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށްފަހު، އެގޮތުން ބަޔާން ހުށަހެޅުމުގައި އެ ހުށަހެޅުން ކޯޓުން ބަލައިގަތުމަށްފަހު ތަފްސީލު ހުށަހެޅުމުގެ ހުށަހެޅުމަށްފަހު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފިޔަވަޅުތަކުގެ އިތުރުން، އެހެން ފިޔަވަޅުތައް ނަގައިދިނުމަށް ނުވަތަ ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތަށްކަމުގައި، ދަޢުވާ ބާސިލުގައި ކުރެވިފައިވާ ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވާ ކޯޓު އަމުރުތަކެއް ކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބާވަތުގެ ފިޔަވަޅުތައް، އެފަދަ ހުށަހެޅުމަކާއެކު އިތުރު ހުށަހެޅުންތަކާއި ހުށަހެޅުމުގެ ގޮތުން ބަލާ ހުށަހެޅުމުގެ ތަފާސްހިސާބު ހިމެނޭ ހުށަހެޅުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރުތަކުގައި ދަޢުވާކުރި ކޯޓުން ކަނޑައަޅާކަމަށްވާނަމަ، ޤާނޫނު ހުށަހެޅުމަށް ދަޢުވާކުރި ފަރާތުގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަތުގައި އެއްގޮތްވާ ހުށަހެޅުންތަކާ އިޖުރާއަތުގެ ހުށަހެޅުމަށް ބަލާ ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަތުމަށްފަހު، ދަޢުވާ ބާސިލުގައި ކުރެވިފައިވާ އެދިފައިވާ ދަޢުވާކުރި ފަރާތުގެ ހުށަހެޅުމާއި ޤާނޫނުގެ ހުކުމްތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތަށް ހިންގުމުގެ ރިޢާޔަތްކުރަން ޝަރީޢަތުގެ ގޮތުގައި ވާތީ، ދަޢުވާ ބާސިލުގައި ކުރެވިފައިވާ ފިޔަވަޅުގެ ބާވަތްތަކާއި ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން ސަރަހައްދުގައި ނުވަތަ ދަޢުވާކުރި ފަރާތުގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބަދަލުގެ ހުށަހެޅުން ގޮތަށް ހުށަހެޅުމަށް ތަފާސްހިސާބު އެކުލެވޭ ސަމާލުކަން ދެވިފައިވާ އެހެން އިތުރު ކަންތަކަށް، ދައުލަތުގެ ވަކިން ހިސާބުކުރެވޭ ފައިސާ ބަދަލުގައި، ދަޢުވާ ބާސިލުގައި ކުރެވިފައިވާ އެދި ދަޢުވާކުރި ހުށަހަޅާ ޢަމަލުތަކުގެ މައްސަލަ ބާޠިލް ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން ހުށަހެޅުއްވި ދަޢުވާއާއި ބެހޭގޮތުން، އެ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ދަޢުވާއާއި ދަޢުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ފިޔަވަޅުތައް ބަލައި ހުށަހަޅާ ދަޢުވާކުރި ފަރާތުގެ ހުށަހެޅުމަށް ވީ ބަދަލުން ހިފެހެއްޓުމަށް ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

މި މައްސަލައިގައި ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކުރުން

32. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، މަދަނީ ދައުވާއެއް ހުށަހަޅާއިރު އެ ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ހުރި، އެ ދައުވާއާއި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމަށާއި، އަދި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން އެއާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅައިދީ، އެ ދިފާޢު ސާބިތުކުރުމުގެ ބާރު ހުރި ހުށަހަޅަންވާނެކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 201 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނަ އުޞޫލާ އެއްގޮތަށް، މި ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ލިޔެކިޔުންތައް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ދައުވާ ފޯމާއެކު ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

33. ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ކޯޓު އަމުރު އެޕްލިކޭޝަން އާއެކުވެސް ހުށަހަޅާފައިވާނީ ދައުވާ ފޯމާއެކު ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމެކެވެ.

34. އެގޮތުން، ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު، ބީއެމްއެލް ލުއި އެކްސްޕްރެސް ލޯނަށް އެދޭ ފޯމު އާއި، ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާތީ ފައިސާ ދެއްކުމަށް އަންގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ފޮނުވާފައިވާ ފައިނަލް ނޯޓިސްއާއި، ދައްކަންޖެހި ނުދައްކާ ފައިސާގެ ތަފްސީލު ހިމެނޭ ސްޓޭޓްމަންޓާއި، Schedule of Charges and Fees (Forty-Second Edition: Effective from 1st February 2024) ދައުވާ ފޯމާއެކު ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

35. ދައުވާއާއި ދައުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާއި، ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު، ހުށަހެޅިގައި މިވާ ދައުވާގައި، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ނުދައްކާފައިވާކަމާއި، އެ މުޢާމަލާތުގެ ސްޓޭޓްމަންޓް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. މި ދައުވާއަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން، އަދަދު ކަނޑައެޅިގެންވާ ފައިސާގެ ދައުވާއާއި، އަދި އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގައި ވާކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުންވެސް ޢިވަޟު ދައުވާތަކަށް އެދިފައިވާ ދައުވާއާއިއެކުގައި، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން މި ދައުވާގައި ނަގައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅައިވެސް ކޯޓު އަމުރުކުރުމަށް، އަދި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ފައިސާ ދައްކުމުގެ ފުރުސަތު ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ލިބިދީފައިވާކަން އެނގެންއޮތެވެ.

36. މި ދަޢުވާ މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް މި ދަޢުވާއާ ޖަވާބުދިނުމަށް ފަހި ފޯރުކޮށްދީފައެވެ. އެހެންކަމުން، މި ދަޢުވާ މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާކަމާއި، މި ދަޢުވާގައި އެދިފައިވާ ފައިސާ/ފަރުވާ ތަކަކީ ކޮބައިކަމާއި، މި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކަކީ ކޮބައިކަން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް އެނގެންނެއެވެ. މި ދަޢުވާ ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން ދަޢުވާއާގުޅޭ ލިޔެކިޔުންތަކާއި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ފޯރުކޮށްދީފައިވާއިރު، ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއަތުގެ ތެރެއިން ޖަވާބުދިނުމަށް މުއްދަތު އިޢުލާންކޮށްފައިވާއިރު، ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދިނުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ދަޢުވާއަށް ޖަވާބު ދީފައިނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި މި މައްސަލަ ނިންމަން މިދަނީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް މި ދަޢުވާގެ ހިތަންވެ، ޖަވާބެއް ނުދެއްކުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

37. މި މައްސަލައަކީ ޢާންމު އުސޫލުން މި ކޯޓުން ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ބާވަތުގެ މައްސަލައެއްކަން އެނގެންއޮތުމާއި، ޤާނޫނުން ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހޯދުމަށް އެދިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ބަލާއިރު، އެ ފަރާތްތަކުގެ ތެރޭގައި، މި ދަޢުވާއަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ރައްދުދީގެން، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން މި ދަޢުވާގައި ހޯދުމަށް އެދިފައިވާ ކަންކަމާމެދު ދެފަރާތުން ބަހުސްކޮށްގެން، މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ހިނގައިގެން، މި ދަޢުވާ އާދޭ ޝަރީޢަތުން ގޮތް ކަނޑައެޅިގެންދާ ޙުކުމުގައި ކޯޓުން ނަގައިދިނުމަށް ވަކި ފަރާތަކުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާކަން ދަޢުވާއާއި ދަޢުވާގެ ތަފުސީލުތަކުން ބެލުމުން އެނގެންނެއެވެ.

38. މި މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތަށް، ކަމުގެ ޙާލަތު އެއްބަސްވުމަކުން ބެލުމުން، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުތުތައް މި މައްސަލައިގައި ފުރިހަމަވެފައިވާކަން އެނގެންއޮތުމާއި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާގޮތަށް މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމަށް ހުރަސް އެޅޭކަމެއް ނުދެކެމެވެ.

39. މި މައްސަލައަކީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދީފައިނުވާތީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުން ޙުކުމްކުރާ މައްސަލައެކެވެ. ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމްކުރުމުން އެދި ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލަ ނިންމުމުގައި، ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ބަލައި

އަދި އެ މައްސަލައިގައި ހާޒިރުވާ ފަރާތްތަކުގެ ވާހަކަ އަޑުއެހުމަށް ފުރުޞަތުދެވިފައިވާކަމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 74 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ފަދައިން، ޣައިރު ހާޒިރުގައި ޙުކުމްކުރުމަށް މައްސަލަތަކަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާއާއި، ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލައިގެން، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ހާޒިރުގައި ނިމުމަކަށް މައްސަލަ ކަނޑައަޅަންވާތީއާއި، މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު ސާބިތުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް މި މައްސަލައިގައި ނެތުމާއި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާއާއި 5 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެ ޤާނޫނުގެ އަސާސީ މަޤްޞަދުތަކާއި، އެ ޤާނޫނުގެ އަސާސީ މަބްދައުތަކާ ޚިލާފުނުވާގޮތަށް، މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާނީ އަޑުއެހުމަށް ބޭއްވުނު ނިމިގެންދާތީއެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހު، ބުނެވިދިޔަ ކަންކަން އެގޮތުގައި ހުރުމުން، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: C-22/1982) ގެ ފަރާތުން މާލެ، ވ. ފިޔަޒަރު، މުޙައްމަދު ސަޢީދު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A163272) އަށް 70،000/-ރ (ހަތްދިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ލުއި އެކްސްޕްރެސް ލޯނެއް ދޫކޮށްފައިވާކަމާއި، އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް މުޙައްމަދު ސަޢީދު ބުނެވުނު ލޯނުގެ ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާކަން ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުން ސަޢީދަށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި ލޯނުގެ ފައިސާއާއި ސަރވިސް ޗާޖާއި ޑިފޯލްޓުގެ ފައިސާ އެކުގައި އަދާކުރަން ލޯން އެކައުންޓު ބަންދުކުރެވުނުދުވަހުން އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން އަދާކުރަންދެން ސަރވިސް ޗާޖާއި ޑިފޯލްޓުގެ ފައިސާ އާއި، ބޭންކުގެ "ސްކެޖުއަލް އޮފް ޗާރޖަސް އެންޑް ފީޒް" ގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ރިކަވަރީ ފީގެ ގޮތުގައި ޗާޖުކުރާ 5،000/-ރ (ފަސް ހާސް ރުފިޔާ) އަދި މުޙައްމަދު ސަޢީދު ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި،

07 އޮކްޓޫބަރު 2024 ގެ ހަމައަށް ލޯނުގެ ބާކީގައިވާ 29،609/23ރ (ނަވާވީސް ހާސް ހަ ސަތޭކަ ނުވަ ރުފިޔާ ތޭވީސް ލާރި) އާއި، އިތުރަށް އަދާކުރަންދެން އިންޓަރެސްޓާއި ޑިފޯލްޓުގެ ފައިސާއާއެކު އެކުލަވާ ފައިސާ ދައްކައި ހަވާލުކުރުމުގެ ގޮތުން ކޯޓުގެ މަރުކަޒުން އެ މަރުކަޒަށްޖެހޭ ފައިސާގެ އަދަދު ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އަށް ދައްކަމުންގޮސް، މިއަދު (10 އޮކްޓޫބަރު 2024) އިން ފެށިގެން 06 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި [illegible]

އެންމެހައި ފައިސާ ދައްކައި ހަވާލުކުރުމަށް ދަޢުވާލިބުން މާލެ، ވ. ފިނަބަރި، މުޙައްމަދު ޝަރީފް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު:A163272) އަށް އަންގައި، މުޙައްމަދު ޝަރީފްގެ ދައިނު ހާސިލުކުރައި ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމްކުރީ

ޤާޟީ ފައިޞަލް އާދަމް